

Наукові перспективи
Видавнича група

ЖУРНАЛ
Національні інтереси

України

*Створимо переможне
майбутнє України разом*

7(12)
2025

Військова академія (м. Одеса)

Видавнича група «Наукові перспективи»

*Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного
управління*

«Національні інтереси України»

№ 7(12) 2025

2025

Military Academy (Odesa)

Scientific Perspectives Publishing Group

*All-Ukrainian Assembly of Doctors of Science in Public
Administration*

«National interests of Ukraine»

№ 7(12) 2025

2025

ISSN 3041-1793 Online

УДК 0/3+7/8]:001.31](477)(051)

DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-7\(12\)](https://doi.org/10.52058/3041-1793-7(12))

**“Національні інтереси України”: науково-практичний журнал. 2025.
№ 7(12) 2025. С. 836.**

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України #1415 від 02.10.2024 журнал включений до Переліку наукових фахових видань України, категорія “Б”, спеціальності: 081 Право; 281 Публічне управління та адміністрування; 256 Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності); 051 Економіка; 052 Політологія

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 10.12.2024 № 1721 журналу присвоєно категорію “Б” зі спеціальностей: К1 Державна безпека; К2 Безпека державного кордону; К6 Забезпечення військ (сил)

Рекомендовано до видавництва Президією громадської наукової організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення від 10.07.2025, № 6/7-25)

Програмні цілі науково-практичного журналу “Національні інтереси України” (далі – журнал): публікація оригінальних наукових статей із найактуальніших питань національної безпеки, публічного управління та адміністрування, права, економіки і політології України, зарубіжних країн для розвитку, удосконалення української національної науки та освіти; організація наукових дискусій

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), Research Bible та до міжнародної пошукової системи Google Scholar

Рік заснування: 2024.

Журнал виходить раз на місяць

Редакційна колегія:

Голова редакційної колегії:

Кириленко Володимир Анатолійович - доктор військових наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри Воєнної академії імені Євгенія Березняка, полковник (Київ, Україна)

Почесний редактор:

Романенко Євген Олександрович - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений юрист України, полковник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, Президент громадської наукової організації «Всеукраїнська асамблея докторів наук з державного управління», полковник (Київ, Україна)

Головний редактор:

Мисик Анатолій Борисович - доктор військових наук зі спеціальності охорона державного кордону, професор, професор кафедри національної безпеки та управління факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)

Члени редакції журналу Розділу «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»:

Беньковська Наталя Борисівна - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри мовної підготовки Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія» (Одеса, Україна)

Братко Артем Володимирович - доктор військових наук зі спеціальності «Охорона державного кордону», доцент, професор кафедри прикордонної служби факультету безпеки державного кордону Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)

Булгаков Руслан Валерійович - кандидат технічних наук, доцент, начальник кафедри забезпечення військ (сил) Військової академії (Одеса, Україна)

Головань В'ячеслав Григорович - кандидат технічних наук в галузі 25 - Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону, спеціальності 255 - «Озброєння та військова техніка», професор, професор кафедри ракетно-артилерійського озброєння факультету підготовки спеціалістів ракетно-артилерійського озброєння Військової академії (Одеса, Україна)

Дейнега Олександр Васильович - доктор військових наук, професор, головний науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України, Україна (Київ, Україна)

Дружинін Віталій Світозарович - доктор філософії за спеціальністю 255 Озброєння та військова техніка, старший викладач кафедри забезпечення паливом та мастильними матеріалами Військової академії (Одеса, Україна)

Запорожець Тетяна Володимирівна - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Катеринчук Іван Степанович - доктор технічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки, учений у галузі озброєння та військової техніки

Клименко Наталія Григорівна - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Козубцов Ігор Миколайович - доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, професор кафедри бойового застосування підрозділів зв'язку, доцент кафедри військово-гуманітарних дисциплін Військового інституту телекомунікацій та інформатизації імені Героїв Крут (Київ, Україна)

Котов Денис Олександрович - доктор філософії зі спеціальності 255 - Озброєння та військова техніка, доцент кафедри автомобільної техніки Військової академії (Одеса, Україна)

Кушнарєва Галина Олександрівна - кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри забезпечення військ (сил) Військової академії (Одеса, Україна)

Кушнарєва Галина Олександрівна - кандидат технічних наук, доцент, професор кафедри забезпечення військ (сил) Військової академії (Одеса, Україна)

Левченко Ігор Славович - кандидат військових наук, доцент, доцент кафедри забезпечення паливом та мастильними матеріалами Військової академії (Одеса, Україна)

Максименко Юрій Анатолійович - кандидат технічних наук в галузі 253 "Військове управління (за видами збройних сил)", 254 "Забезпечення військ (сил)", 255 "Озброєння та військова техніка", доцент, начальник кафедри організації розвідувальної - інформаційної роботи та технічних засобів розвідки Військової академії (Одеса, Україна)

Маміч Віктор Володимирович - кандидат технічних наук в галузі 254 "Забезпечення військ (сил)", 255 - Озброєння та військова техніка, доцент, доцент кафедри організації розвідувальної-інформаційної роботи та технічних засобів розвідки Військової академії (Одеса, Україна)

Марутян Рена Рубенівна - доктор наук з державного управління, доцент, професор кафедри глобальної та національної безпеки Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Машков Олег Альбертович - доктор технічних наук, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат державної премії України в галузі науки і техніки, професор кафедри екологічної безпеки Державної екологічної академії післядипломної освіти та управління Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України (Київ, Україна)

Мейко Олександр Васильович - доктор наук з державного управління, Перший заступник ректора (перший проректор) з навчальної роботи Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)

Мосов Сергій Петрович - доктор військових наук, професор, професор кафедри авіації та авіаційного пошуку і рятування Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Київ, Україна)

Пастернак Ігор Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри продовольчого та речового забезпечення Військової академії (Одеса, Україна)

Певцов Геннадій Володимирович - доктор технічних наук професор, Заслужений діяч науки і техніки України, Лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки

Помаза-Пономаренко Аліна Леонідівна - доктор наук з державного управління, начальник наукового відділу проблем державної безпеки навчально-науково-виробничого центру Національного університету цивільного захисту України ДНС України (Харків, Україна)

Попов Сергій Афанасійович - кандидат технічних наук в галузі 254 "Забезпечення військ (сил)", 255 - Озброєння та військова техніка, Доктор з державного управління 28 - публічне управління та адміністрування, доцент, професор, професор кафедри організації розвідувальної інформаційної роботи та технічних засобів розвідки Військової академії (Одеса, Україна)

Потеряйко Сергій Петрович - доктор наук з державного управління, професор, заступник начальника науково-організаційного відділу Інституту державного управління та наукових досліджень з цивільного захисту (Київ, Україна)

Рабоча Тетяна Валентинівна - кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри забезпечення військ (сил) Військової академії (Одеса, Україна)
Семененко Олег Михайлович - доктор військових наук, професор, заступник начальника інституту з наукової роботи Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України (Київ, Україна)
Стоянова-Коваль Світлана Савівна - доктор економічних наук, професор Військової академії (Одеса, Україна)
Тарадуда Дмитро Віталійович - кандидат технічних наук, доцент, заступник начальника кафедри організації та технічного забезпечення аварійно-рятувальних робіт факультету цивільного захисту Національного університету цивільного захисту України ДСНС України (Харків, Україна)
Фаріон Олег Борисович - доктор військових наук зі спеціальності «Охорона державного кордону», професор, професор кафедри прикордонної безпеки факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
Чорна Катерина Павлівна - доктор наук з державного управління, доцент, проректор Міжрегіональної Академії Управління персоналом (Київ, Україна)
Якиминська Любов Вікторівна - кандидат історичних наук, доцент, викладач кафедри продовольчого та речового забезпечення Військової академії (Одеса, Україна)

Члени редакції журналу Розділу «Право»:

Бухтіярова Ірина Геннадіївна - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ
Калинюк Степан Олександрович - кандидат юридичних наук, доцент кафедри господарського права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (Ужгород, Україна)
Кришевич Ольга Володимирівна - кандидат юридичних наук, професор, професор кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ (Київ, Україна)
Куртакова Ганна Олександрівна - доктор філософії в галузі права, кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права Навчально-наукового інституту права ім. князя Володимира Великого, начальник відділу організації практики та позанавчальної роботи МАУП (Київ, Україна)
Кушнір Ірина Павлівна - доктор юридичних наук зі спеціальності «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право», доцент, заступник начальника кафедри адміністративної діяльності факультету правоохоронної діяльності Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)
Оробець Костянтин Миколайович - кандидат юридичних наук, доцент, асистент кафедри кримінально-правової політики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)
Пастух Ігор Дмитрович - доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ
Стрельченко Оксана Григорівна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ
Тимчишин Андрій Михайлович - доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та гуманітарних дисциплін Відокремленого структурного підрозділу закладу вищої освіти «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна», Івано-Франківська філія (Івано-Франківськ, Україна)
Шевчук Олександр Михайлович - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого (Харків, Україна)

Члени редакції журналу Розділу «Економіка»:

Абуселідзе Георгій - завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Батумського державного університету імені Шота Руставелі (Батумі, Грузія)
Бабчинська Олена Іванівна - доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту та адміністрування Державного торговельно-економічного університету (Київ, Україна)
Божидай Ірина Ігорівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту, бізнесу та адміністрування, заступник декана факультету менеджменту, адміністрування та права Державного біотехнологічного університету
Вишневецька Оксана Василівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення ННЦ «Інститут аграрної економіки»
Гетьман Ольга Олександрівна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту Харківського національного університету автомобільно-дорожнього університету (Харків, Україна)
Залуцька Христина Ярославівна - доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки підприємства та інвестицій Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
Канцір Ірина Анатоліївна - кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)
Карпінський Борис Андрійович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного адміністрування та управління бізнесом Львівського національного університету імені Івана Франка (Львів, Україна)
Квасній Любов Григорівна - кандидат економічних наук, доцент, професор кафедри математики та економіки Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (Дрогобич, Україна)
Кривенко Надія Василівна - кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу економіки аграрного виробництва Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки»
Македон Вячеслав Владиславович - доктор економічних наук, професор, професор кафедри міжнародної економіки і світових фінансів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара. (Дніпро, Україна)
Новаковська Ірина Олексіївна - доктор економічних наук, професор кафедри земельного кадастру НУБіП України, член-кор НААН (Київ, Україна)

Члени редакції журналу Розділу «Публічне управління та адміністрування»:

Гончарук Наталія Трохимівна - доктор наук з державного управління, професор, Заслужений діяч науки і техніки України, професор кафедри державного управління і місцевого самоврядування Навчально-наукового інституту державного управління Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)

Дзяна Галина Олексіївна - кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри публічного врядування Інституту адміністрування, державного управління та професійного розвитку Національного університету «Львівська політехніка» (Львів, Україна)

Клименко Наталія Григорівна - доктор наук з державного управління, професор кафедри глобальної та національної безпеки Навчально-наукового інституту публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка (Київ, Україна)

Медведчук Оксана Валеріївна - кандидат наук з державного управління, доцент, Начальник відділу нормативно-методичного забезпечення та управління проектами Міждержавної гільдії інженерів-консультантів (Київ, Україна)

Мельниченко Олександр Анатолійович - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри громадського здоров'я та управління охороною здоров'я, Харківський національний медичний університет (Харків, Україна)

Непомнящий Олександр Михайлович - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри архітектури і просторового планування факультету архітектури, будівництва та дизайну Національного авіаційного університету, експерт Експертної ради МОН з питань атестації наукових кадрів з суспільних наук (Київ, Україна)

Пахомова Тетяна Іванівна - доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри місцевого самоврядування та розвитку територій Навчально – наукового інституту публічної служби та управління Національного університету «Одеська політехніка» (Одеса, Україна)

Прав Юрій Григорович - доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри засобів захисту інформації Національного авіаційного університету (Київ, Україна)

Торічний Вадим Олександрович – доктор наук з державного управління зі спеціальності «Державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку», доцент, професор кафедри національної безпеки та управління факультету підготовки керівних кадрів Національної академії Державної прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького (Хмельницький, Україна)

Члени редакції журналу Розділу «Політологія»:

Горло Наталя Віталіївна - доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)

Лавриненко Ганна Андріївна - кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та соціології Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

Примуш Микола Васильович - доктор політичних наук, професор, професор кафедри політології та державного управління Донецького національного університету імені Василя Стуса (Вінниця, Україна)

Третяк Олексій Анатолійович - доктор політичних наук, професор, в. о. завідувача кафедри політології, соціології та публічного управління Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)

Хорішко Лілія Сергіївна - доктор політичних наук, професор , професор кафедри політології Запорізького національного університету (Запоріжжя, Україна)

Статті розміщені в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію поданих матеріалів несуть автори

ЗМІСТ

РОЗДІЛ «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»

Акімов О.О., Андрусяк М.В., Русецький Р.Ю. <i>ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЇ ПОЛІГРАФОЛОГА: ВИКЛИКИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ</i>	16
Андерсон Г.Г. <i>ПОТЕНЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ЗАГРОЗИ ДЛЯ ВИКОРИСТАННЯ БЕЗПІЛОТНИХ ЛІТАЛЬНИХ АПАРАТІВ У ПОВІТРЯНОМУ ПРОСТОРІ</i>	34
Біляцький О.С., Гончаренко Г.А. <i>АНАЛІЗ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ В УМОВАХ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ</i>	42
Бублик О.І., Русанова М.І. <i>УКРАЇНА НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД: НОВІ ВИКЛИКИ ДЛЯ ДЕРЖАВИ І НАЦІЇ (2014-2024 рр.)</i>	59
Горбунов В.С., Бондар І.В., Дяченко В.Є. <i>ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ТОПОГРАФІЧНИХ КАРТ ЗСУ ЗА СТАНДАРТАМИ НАТО ПІД ЧАС ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ</i>	74
Гурковський В.І., Романенко Є.О., Коваль В.В., Ільницький С. <i>ФОРСАЙТ-ДОСЛІДЖЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗМІЦНЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ДО ЗАГРОЗ БПЛА З ОПТОВОЛОКОННИМ УПРАВЛІННЯМ</i>	88
Дегтяр О.А., Носков О.О., Мілевський К.В. <i>ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ ЗАХИСТУ ДАНИХ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ</i>	102
Дикий А.П. <i>ЗЕЛЕНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ЗАПОРУКА ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	117

Ігнат'єв А., Лобанов А. <i>ЩОДО УТОЧНЕННЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ У СФЕРІ ВОЄННОЇ БЕЗПЕКИ</i>	126
Кацюба І.О. <i>СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ: ЯК ЗМІНЮЮТЬСЯ ЙОГО ФУНКЦІЇ ТА ЗНАЧЕННЯ</i>	143
Козловський Ю.К., Дегтяр О.А. <i>ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ УПРАВЛІННЯ ОБЛАДНАННЯМ: ШЛЯХ ДО ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ</i>	152
Козловський Ю.К., Дегтяр О.А., Носков О.О. <i>ЗАХИСТ КІБЕРПРОСТОРУ ЯК ПРІОРИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ</i>	163
Косовський С.В., Прокопенко В.В. <i>АДАПТАЦІЯ ПРОДОВОЛЬЧИХ СКЛАДІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ ДО СТАНДАРТІВ НАТО В УМОВАХ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ЗБЕРІГАННЯ ТЕХНІКИ</i>	179
Курган В.М. <i>ІНФОРМАЦІЙНА ВЗАЄМОДІЯ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РОЗВИТКУ</i>	187
Куспляк І.С. <i>ТИПОЛОГІЯ ДЕЗІНФОРМАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ У КОНТЕКСТІ ГІБРИДНИХ ЗАГРОЗ</i>	198
Леонтович С.П. <i>ОБГРУНТУВАННЯ СТРУКТУРИ ЦІЛЕЙ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СПРОМОЖНОСТЕЙ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ</i>	211
Романенко Є.О., Гурковський В.І., Дегтяр О.А. <i>УПРАВЛІННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЮ БЕЗПЕКОЮ ОБОРОНИ</i>	227
Романенко Є.О., Гурковський В.І., Коваль В.В. <i>ВИРОБНИЦТВО ЯДЕРНОГО ПАЛИВА В УКРАЇНІ: ТЕХНОЛОГІЧНІ МОЖЛИВОСТІ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВИКЛИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ</i>	236

Самойленко О.О., Сичевський Ю.О., Костян Я.М. 247
*СТВОРЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЧЕРГИ В ПУНКТАХ ПРОПУСКУ ЧЕРЕЗ
ДЕРЖАВНИЙ КОРДОН УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ*

Согорін А.А., Бірюков О.І. 260
СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАТО У ВОГНЕВІЙ ПІДГОТОВЦІ

Цвеліх П.В., Залож В.В., Кобиляков В.О. 270
*ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ МЕХАНІЗМУ
ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ЗМІН В ОРГАНАХ ДЕРЖАВ-
НОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ В УМОВАХ ОСОБЛИВОГО ПЕРІОДУ*

РОЗДІЛ «Право»

Булькевич А.В. 282
*ХУЛІГАНСЬКИЙ МОТИВ ЯК КВАЛІФІКУЮЧА ОЗНАКА:
ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА ВІД СУМІЖНИХ ФОРМ
ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ*

Волинець В.В. 295
*ПРАВОВІ АСПЕКТИ ПРОТИДІЇ ЕЛЕКТРОННОМУ ШАХРАЙСТВУ:
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ*

Горецький О.В. 307
*АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ
СТАНДАРТІВ ПРАВ ЛЮДИНИ В НАЦІОНАЛЬНЕ ПРАВО УКРАЇНИ*

Гуменюк В.В. 316
КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Іванець І.П. 328
*ВПЛИВ ДОКТРИНИ АСТІО PAULIANA НА ЗАХИСТ ПОРУШЕНИХ
ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ ПРИ УКЛАДАННІ ПРАВОЧИНІВ, ЯКІ КВАЛІФІ-
КУЮТЬСЯ ЯК ФРАУДАТОРНІ*

Кипич І.В. 338
*ОСНОВНІ АСПЕКТИ СТВОРЕННЯ ПОЛІТИЧНОГО ІМІДЖУ ЯК
КОМУНІКАЦІЙНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ*

Лазор К.П. 350
*КОМУНІКАЦІЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ: ПРАВОВІ АСПЕКТИ ІНФОРМА-
ЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ*

- Лазор К.П.** 359
ЖІНОЧЕ ОБЛИЧЧЯ ВІЙНИ
- Лепей М.В.** 368
*ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДУ КРИМІНАЛІСТИЧОГО МОДЕЛЮВАННЯ
ПРИ ПЛАНУВАННІ ТА ПРОВЕДЕННІ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ*
- Мельничук О.Ф.** 377
*ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПРАВ В УМОВАХ ВІЙНИ: ЗАВДАННЯ
ДЛЯ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОЇ ВЛАДИ*
- Мітчук О.А., Цевух А.І.** 386
*СТРАТЕГІЧНА КОМУНІКАЦІЯ ДЕРЖАВНИХ ІНСТИТУЦІЙ:
ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ І СВІТУ*
- Омельянчик С.В., Тимченко А.М., Писаренко С.Ю.** 399
*ГАРМОНІЗАЦІЯ АКТИВ ЄС У СФЕРІ ПРАЦІ ТА ТРУДОВОГО
ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ*
- Островський С.О., Коба М.М.** 415
*ПРИЗУПИНЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ЯК ПІДСТАВА ТРАНС-
ФОРМАЦІЇ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯ*
- Пиць А.А.** 426
*ОСКАРЖЕННЯ ЗВІТУ ПРО ОЦІНКУ МАЙНА У ВИКОНАВЧОМУ
ПРОВАДЖЕННІ*
- Ромашкін С.В., Чайковський О.І.** 434
*ІМПІЧМЕНТ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД
КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ*

РОЗДІЛ «Економіка»

- Asharenkov P., Aleksandrova N., Davydenko T.** 446
*HUMANITARIAN DEMINING IN UKRAINE – CLEARING THE PATH TO
RECOVERY*
- Антонова С.Є., Федор С.І.** 461
*ФІНАНСОВИЙ БАЛАНС МОРШИНСЬКОЇ МІСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ
ГРОМАДИ: ДИНАМІКА ДОХОДІВ І СТРУКТУРА ВИДАТКІВ*

Галаз Л.В., Жигало І.І.

480

*ЕКОНОМЕТРИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ В СИСТЕМІ ДІЛОВОГО АДМІНІСТРУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ УКРАЇНИ***Головня О.М., Томашук М.С.**

493

*ОРГАНІЗАЦІЯ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ ЯК ІНСТРУМЕНТ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН***Міга В.К., Федішин Г.В., Рішняк О.Р.**

506

*ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЯК ОСНОВА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА СВІТОВОМУ РИНКУ***Полозова Т.В., Пономарьов С.В., Потій О.О.**

516

*ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОЇ ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ АНАЛІТИКИ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ***Савко В.В.**

533

АКТУАЛЬНІ КЛАСИЧНІ МІКРОЕКОНОМІЧНІ СТРАТЕГІЇ ДЛЯ РИНКУ ЮРИДИЧНИХ ПОСЛУГ У ДІДЖИТАЛІЗОВАНОМУ СВІТІ

РОЗДІЛ «Публічне управління та адміністрування»

Tokar P.Yu., Prymush M.V.

546

*CONCEPTS AND PARADIGMS OF PUBLIC HEALTH POLICY: THEORETICAL UNDERSTANDING AND INTERDISCIPLINARY APPROACHES***Бондар В.Т.**

554

*ПРОТИДІЯ ПОСТПРАВДІ У ПАРАДИГМІ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ***Василенко Н.В.**

564

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ У ПРАВОВОМУ ПОЛІ УКРАЇНИ: АНАЛІЗ ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ

Войтик О.Є. <i>РОЗВИТОК ТЕХНОЛОГІЙ В ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ: ЕТИЧНІ АСПЕКТИ</i>	573
Гуменюк Б.Б. <i>ОБ'ЄКТИ ІНТЕГРОВАНОГО УПРАВЛІННЯ КОРДОНАМИ В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ</i>	582
Дорош В.І. <i>ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ</i>	591
Качан Я.В. <i>ФОРМУВАННЯ ЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ: ВПЛИВ НА ЯКІСТЬ ПУБЛІЧНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	601
Косаревич Н.Б. <i>ПРОГНОЗ МІСЦЕВОГО БЮДЖЕТУ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ СЕРЕДНЬОСТРОКОВОГО БЮДЖЕТУВАННЯ</i>	613
Лазор М.О. <i>ОСОБЛИВОСТІ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ В ОРГАНАХ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ: ДОСВІД ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇН</i>	626
Лисенко Я.О. <i>ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРАВ ЛЮДИНИ, ПРИНЦИПИ ЇЇ РОЗБУДОВИ</i>	636
Пархоменко-Куцевіл О.І. <i>КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПУБЛІЧНОЮ СФЕРОЮ В УМОВАХ ВІЙНИ: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ</i>	647
Радзівілов Г.Д., Остапчук В.М., Дегтяр О.А. <i>ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЇ ЦИФРОВИХ РІШЕНЬ В ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЯХ</i>	660
Сивак Т.В., Саламаха Т.В. <i>СТРАТЕГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ</i>	671

Цимбаленко Я.Ю.

682

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ ПУБЛІЧНИХ СЛУЖБОВЦІВ: ВИКЛИКИ І МОЖЛИВОСТІ В УМОВАХ GOVTECH-ЕКОСИСТЕМИ

Шемавнъов В.С.

694

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Шмиголь В.С., Дегтяр О.А.

703

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІСЛЯДИПЛОМНОЮ ПЕДАГОГІЧНОЮ ОСВІТОЮ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

РОЗДІЛ «Політологія»

Баштанник О.В.

716

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО ПРОСТОРУ ЯК ФАКТОР СТРУКТУРУВАННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН В ПОЛІТИЧНІЙ СИСТЕМІ СУСПІЛЬСТВА

Дмитренко С.П., Дмитренко О.С.

724

ОСОБЛИВОСТІ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ

Заславська О.О., Паламарчук М.О.

739

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК ФУНДАМЕНТ СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ ТА ГРОМАДЯНСЬКОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Земський Ю.С.

749

РФ ХХІ СТ.: ПРЕТЕНЗІЇ НА ЦИВІЛІЗАЦІЙНУ ВИНЯТКОВІСТЬ, ЗА ДОСЛІДЖЕННЯМ ГЕРБЕРТА МАКМАСТЕРА

Іванок Д.В.

760

РОЛЬ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ У ФОРМУВАННІ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДОКТРИНИ РОСІЇ ПІСЛЯ 2014 РОКУ

Коломієць О.Г., Бойко Г.Д.

775

НЕДЕРЖАВНІ ОРГАНІЗАЦІЇ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАХИСТУ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ: АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОЦІНКА ВПЛИВУ

Корнієнко В.О., Кипич І.В.

787

*ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ЗАСАД ІНТЕГРАЦІЇ
КРАЇН БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКОГО СОЮЗУ У РОЗВ'ЯЗАННІ ПИТАНЬ
БЕЗПЕКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА СПІВПРАЦІ*

Логвиненко С.В.

797

*ЕВОЛЮЦІЯ МЕТОДІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ ПРОТИДІЇ ТЕРОРИС-
ТИЧНИМ ЗАГРОЗАМ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЇ СВІТОВОГО
ПОРЯДКУ*

Січенко К.Ю.

809

*ЕФЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ УКРАЇНСЬКИМИ НАЦІОНАЛІСТИЧ-
НИМИ ПАРТІЯМИ В УМОВАХ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ: СИНЕРГЕ-
ТИЧНИЙ ПІДХІД*

Фастовець Н.В., Заворотній С.Р.

825

*ІДЕОЛОГІЯ ГУМАНІЗМУ У СВІТЛІ ПРАВ ЛЮДИНИ: ПОЛІТИЧНА
АЛЬТЕРНАТИВА ТОТАЛІТАРНИМ ТЕНДЕНЦІЯМ СУЧАСНОСТІ*

РОЗДІЛ «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»

УДК 159.91:004.9:355.1

[https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-7\(12\)-16-33](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-7(12)-16-33)

Акімов Олександр Олексійович доктор наук з державного управління, професор, Заслужений економіст України, Науково-методичний центр кадрової політики Міністерства оборони України, <https://orcid.org/0000-0002-9557-2276>

Андрусяк Марк Володимирович Департамент кадрової політики Міністерства оборони України, <https://orcid.org/0009-0001-7708-0323>

Русецький Руслан Юрійович Департамент кадрової політики Міністерства оборони України, <https://orcid.org/0009-0000-1540-0857>

ІНСТИТУЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЇ ПОЛІГРАФОЛОГА: ВИКЛИКИ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОДЕЛІ ДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Анотація. У статті проаналізовано трансформацію поліграфології з опційного кадрового інструмента у критично важливий компонент системи національної безпеки України після початку повномасштабної війни 2022 р. Показано, що масові випадки внутрішнього саботажу, витоку інформації та розкрадання гуманітарних ресурсів зумовили залучення поліграфа до відбору й ротацій військовослужбовців, співробітників сектору безпеки та органів публічної влади, а також до перевірок експоненів. На підставі тришарової бази джерел – нормативно-стандартних актів (ДСТУ 8692:2016; ASTM E2439-09), емпіричних досліджень точності (Federal ZCT + ESS-M) та методичних напрацювань української школи (формати тестів, корекція Бонферроні, передтестова бесіда) – обґрунтовано, що валідність результатів залежить від чітких технічних вимог, компетентності поліграфолога й дотримання міжнародних протоколів (АРА, ААРР). Виявлено колізію: професія «Поліграфолог» формально внесена до ДК 003:2010, але не є обов'язковою для штатних розписів ЦОВВ і місцевих органів влади, що створює інституційну прогалину й ризик «сірого» ринку послуг. Розглянуто кримінально-правові підстави притягнення недобросовісних фахівців за ст. 27, 256, 384, 385, 396 КК

України; наведено кейс Нацполіції (2016), де поліграфолог сприяв торгівлі людьми. Сформульовано п'ять ключових реформ: законодавче закріплення поліграфа як спеціальної експертизи у КПК; національний реєстр сертифікованих поліграфологів; протокол для роботи з військовополоненими; незалежний наглядовий орган з дисциплінарними повноваженнями; програми підготовки суддів і адвокатів щодо інтерпретації поліграфних висновків. Запропонована модель інтегрує міжнародні стандарти в українську правозастосовну практику, що дозволить підвищити доказову вагу поліграфа, запобігти зловживанням і зміцнити довіру суспільства до механізмів державного та публічного управління у воєнний і післявоєнний періоди.

Ключові слова: державне управління, поліграфологія, воєнний стан, кримінальна відповідальність, інституціоналізація, етичні стандарти, сертифікація, національна безпека, кадрова безпека, кадровий контроль.

Akimov Oleksandr Oleksiyovych Doctor of Science in Public Administration, Professor, Honored Economist of Ukraine, Scientific and Methodological Center for Personnel Policy of the Ministry of Defense of Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-9557-2276>

Andrusiak Mark Volodymyrovych Department of Personnel Policy of the Ministry of Defense of Ukraine, <https://orcid.org/0009-0001-7708-0323>

Rusetskyi Ruslan Yuriyovych Department of Personnel Policy of the Ministry of Defense of Ukraine, <https://orcid.org/0009-0000-1540-0857>

INSTITUTIONALISATION OF THE POLYGRAPH EXAMINER PROFESSION: CHALLENGES OF INTEGRATING THE UKRAINIAN MODEL INTO INTERNATIONAL STANDARDS

Abstract. The article analyses the transformation of polygraphology from an optional personnel-selection tool into a critical component of Ukraine's national-security architecture after the outbreak of Russia's full-scale invasion in 2022. Widespread incidents of insider sabotage, data leaks and embezzlement of humanitarian resources have driven the use of the polygraph in screening and rotating military personnel, security-sector employees and civil servants, as well as in vetting liberated prisoners of war. Drawing on a three-tier evidence base—normative and technical standards (DSTU 8692:2016; ASTM E2439-09), empirical accuracy studies (Federal ZCT + ESS-M) and Ukrainian methodological contributions (comparison-question formats, Bonferroni correction, structured pre-test interview)—the study argues that result validity depends on strict technical requirements, examiner competence and adherence to international protocols (APA, AAPP). A regulatory gap is identified: although the occupation “Polygraph

Examiner” is formally listed in the National Classifier DK 003:2010, its inclusion in staffing tables of central and local authorities is not mandatory, creating scope for a “grey” market of services. The article reviews criminal-law grounds for prosecuting unscrupulous examiners under Articles 27, 256, 384, 385 and 396 of the Criminal Code of Ukraine and presents a 2016 National Police case in which an examiner facilitated human trafficking. Five core reforms are proposed: (1) legislative recognition of the polygraph as a special expert examination in the Criminal Procedure Code; (2) a national register of certified examiners; (3) a dedicated protocol for testing prisoners of war; (4) an independent oversight body with disciplinary powers; and (5) training programmes for judges and attorneys on interpreting polygraph findings. The suggested model aligns international standards with Ukrainian legal practice, enhancing the evidential value of the polygraph, preventing abuse and bolstering public trust in state and public-governance mechanisms during and after the war.

Keywords: public administration; polygraphology; martial law; criminal liability; institutionalisation; ethical standards; certification; national security; personnel security; personnel screening.

Постановка проблеми. У період повномасштабної війни, яка триває на території України з 2022 року, суспільство, держава і правова система зіткнулися з багатовекторними загрозами, що вимагають не лише мобілізації ресурсів, а й посилення механізмів контролю, відповідальності та запобігання внутрішній підривній діяльності. У цьому контексті роль поліграфології та фахівців, які здійснюють психофізіологічні дослідження із застосуванням поліграфа, значно зросла. У воєнних умовах поліграф став одним із ключових інструментів перевірки благонадійності військовослужбовців, працівників сектору безпеки і оборони, органів державної влади, кандидатів на посади у військових адміністраціях, гуманітарних місіях, структурах міжнародної технічної допомоги, а також у сфері розподілу матеріальних ресурсів і донорських коштів.

Системна перевірка персоналу в умовах воєнного стану стала критично необхідною через масові факти внутрішнього саботажу, розкрадання гуманітарної допомоги, розподілу службових квартир та соціальних виплат за ознаками корупційних схем, підриву довіри до державних інституцій, а також численні випадки витоку інформації. У багатьох випадках поліграфолог виступає ключовою фігурою у процесах перевірки лояльності, виявлення ризиків подвійної мотивації, корупційного впливу чи зв'язків із ворожими агентурними мережами.

У свою чергу, це підвищує не лише суспільний запит на доброчесність і професійну етику поліграфолога, а й актуалізує проблему юридичної відповідальності таких фахівців у разі зловживання наданими повноваженнями, використання знань не за призначенням або співпраці зі злочинними

структурами. У нинішній реальності поліграфолог не лише тестує людину – він бере участь у формуванні довіри до особи, ухваленні кадрових рішень у критичних для національної безпеки точках, впливає на долю військових, медиків, службовців, командирів та отримувачів допомоги.

Однак на фоні розширення сфери впливу поліграфології постає реальна небезпека зловживань – від професійного недбальства до прямого пособництва злочинцям, які намагаються “перевчити” себе або інших для обходу поліграфа. Згідно з даними відкритих джерел та правоохоронних органів, у 2022–2024 роках виявлено десятки випадків консультування особами з поліграфологічною підготовкою учасників злочинних схем, які включали: розкрадання гуманітарної допомоги; фіктивне оформлення компенсацій за зруйноване житло; участь у рейдерських захопленнях землі в деокупованих регіонах; саботаж рішень командування; умисне завищення/заниження результатів перевірок у військових частинах та структурах Сил безпеки і оборони України.

Крім того, поліграфологи активно залучаються до службових розслідувань у таких чутливих контекстах, як: розкрадання пального у Збройних Силах України (далі – ЗСУ), наявність російських родичів у кандидатів на командні посади, сумнівні підстави отримання статусу ВПО чи пілг, порушення логістики постачання у гуманітарних колонах, дезертирство, або участь в імітованих “волонтерських” ініціативах, які прикривали незаконну діяльність, незаконне збагачення, отримання хабарю тощо. У такій обстановці поліграфолог, що порушує закон або дає неправдиві свідчення, несе не лише дисциплінарну або професійну відповідальність – його діяльність може кваліфікуватися як пособництво у злочині або приховування злочину.

З огляду на це, правове поле України, зокрема Кримінальний кодекс (далі – КК), дає необхідні підстави для притягнення до відповідальності недобросовісного поліграфолога за низку кримінальних статей – від ст. 384 (надання неправдивих свідчень), ст. 385 (відмова від свідчень), ст. 27 (пособництво), до ст. 256 (сприяння злочинним організаціям), 260 (участь у незаконних формуваннях), 396 (приховування злочину). На відміну від адвоката, поліграфолог не має професійного імунітету щодо нерозголошення інформації, отриманої під час тестування, якщо йдеться про обставини, які загрожують національній безпеці або стали предметом кримінального провадження.

Проблематика відповідальності поліграфологів набуває особливої актуальності у зв'язку з формуванням нових безпекових реєстрів, кадрових фільтрів та цифрових платформ, де результати поліграфа можуть безпосередньо впливати на допуск до публічної служби, військового управління чи гуманітарної логістики. Відтак, держава зобов'язана створити

не лише стандарти сертифікації поліграфологів, а й правовий механізм санкцій за професійну недоброчесність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналітичне обґрунтування базової літератури показує, що корпус джерел утворює цілісну тришарову схему: нормативно-стандартну основу, емпіричні дослідження та методичні розробки.

Нормативно-стандартний блок формують українські й міжнародні акти. ДСТУ 8692:2016 та роз'яснення Шаповалова В. [16] задають технічні вимоги до поліграфів, а наказ МОУ № 272 (2022) [15] – процедурні рамки застосування тестувань у ЗСУ. Їх доповнюють стандарти ASTM E2439-09 / ISO 17020 [19-20], що фіксують засади валідації обладнання; саме на них спираються пропозиції щодо внесення поліграфа до КПК.

Другий шар становлять емпіричні та мета-аналітичні праці, які обґрунтовують точність і надійність методик. Звіти Gordon N. та ін. [21] і Nelson R. та ін. [23] демонструють середню критерійно-валідну точність Federal ZCT + ESS-M на рівні $\approx 92\%$, що корелює з польовими даними Здебського Д. [6] про перевірки у військових частинах. Публікація Handler M., Rovner L., Nelson R. [22] вводить концепт алостазу, пояснюючи фізіологічне підґрунтя реакцій і тим самим підвищуючи переконливість психофізіологічного механізму тестувань.

До третього шару належать методичні довідники української школи [1-2] детально описують формати тестів із запитаннями порівняння та правила бального підрахунку – саме їх використано у розрахунку апостеріорних шансів правди/обману. Серія праць Шаповалова В. і Алексеєвої-Процюк Д. [17-18] щодо корекції Бонферроні й передтестової бесіди пропонує алгоритми зниження помилок I та II роду, що безпосередньо лягли в основу військового протоколу.

Юридичний аспект висвітлюють роботи О. Назарова [11] – вони деталізують склади злочинів, пов'язані з недоброчесним використанням поліграфа, і підтверджують потребу кримінально-правової кваліфікації дій поліграфолога. Кримінальний кодекс України [8] і судова практика [4] демонструють, як теоретичні норми застосовуються на практиці.

Нарешті, джерела прикладного досвіду – новинні та галузеві публікації [5] і матеріали Національної поліції України (далі – НПУ) [13] – слугують контекстом використання поліграфа силовими структурами, чиновниками та бізнесом, а професійні реєстри Громадської організації “Всеукраїнська асоціація поліграфологів” (далі – ВАП) [3] і Громадської організації “Колегія поліграфологів України” [7] відображають поточний стан ринку.

Таким чином, синтез наведених праць та документів забезпечує концептуальні (стандарти, етика), методичні (формати тестів, статистичні корекції), емпіричні (польові дані) та правові (кримінально-процесуальні) підстави для запропонованих реформ і гарантує відповідність національним та міжнародним вимогам доказовості, валідності й захисту прав людини.

Мета дослідження:

– здійснити всебічний аналіз процесу інституціалізації професії поліграфолога в Україні в умовах воєнного стану, визначити її нормативно-правовий статус, функціональне призначення, сфери практичного застосування, рівень професійної відповідальності та ключові етичні виклики, а також обґрунтувати необхідність удосконалення механізмів державного регулювання, сертифікації й професійного контролю за діяльністю поліграфологів у секторах безпеки, оборони, публічного управління та гуманітарної сфери з урахуванням сучасних загроз, міжнародних стандартів і практики правозастосування;

– проаналізувати, як чинне кримінальне законодавство України може бути застосоване до поліграфологів, які умисно викривлюють результати перевірок, надають підготовку щодо обходу поліграфа або беруть участь у злочинних змовах, із метою з'ясування меж кримінально-правової відповідальності таких осіб, правової кваліфікації дій у контексті співучасті, пособництва, причетності до організованих злочинних угруповань, приховування злочинів, а також розмежування між професійною помилкою, зловживанням і відвертою кримінальною співучастю.

Методологія дослідження. Методологія цього дослідження ґрунтується на багаторівневому якісному аналізі, що поєднує доктринально-правовий, порівняльний та емпіричний підходи. Передусім застосовано доктринально-правовий (догматичний) метод: проаналізовано чинні норми Конституції України, Кримінального процесуального кодексу, галузеві закони (зокрема «Про Державне бюро розслідувань», «Про Національну поліцію», «Про розвідку») та підзаконні акти (накази Мін'юсту, постанови КМУ): дало змогу виявити прогалини у нормативному визначенні поліграфа та суперечності між імперативними і факультативними механізмами тестування.

Другий рівень становить порівняльно-правовий аналіз, у межах якого українські норми й практики зіставлено з міжнародними стандартами: ASTM E2439-09 і ISO/IEC 17020 (технічна валідність поліграфа), рекомендаціями Американської і Міжнародної асоціацій поліграфологів (АРА, ААРР), протоколами DoD Instruction 5210.91 (США), етичним кодексом АРА та вимогами Женевських конвенцій щодо поводження з військовополоненими. Таке зіставлення дозволило окреслити орієнтири гармонізації українського процесу з трансатлантичними вимогами до доказової сили та етичної безпечності поліграфічних процедур.

Зрештою, багатоступенева методологія – від текстуальних норм і порівняльних стандартів до емпіричних кейсів та експертної думки – дозволила комплексно оцінити поточний стан, ризики кримінальної відповідальності поліграфологів і визначити інституційно-правові кроки, необхідні для підвищення доказової ваги поліграфа та етичної безпеки тестувань у воєнний і післявоєнний періоди.

Виклад основного матеріалу. Процес інституціоналізації професії поліграфолога в Україні є відносно новим і ще перебуває на етапі становлення, проте за останнє десятиліття спостерігається помітна еволюція – від напівформального статусу експерта у сфері електроніки до визнаної професії з власною кваліфікаційною характеристикою [9].

У сучасних умовах воєнного стану поліграфологічне тестування, на нашу думку, перетворилося з опційного кадрового інструмента на один із ключових елементів системи національної безпеки [6]. Відповідно до статті А. Гора, підготовленої за інтерв'ю з президенткою Всеукраїнської асоціації поліграфологів Т. Морозовою, слід наголосити на кількох критичних аспектах, що потребують глибшого наукового осмислення [5].

По-перше, поліграф – це багатоканальний сенсорний комплекс, що реєструє психофізіологічні реакції (електрошкірна активність, дихання, центральне та периферійне кровонаповнення, тремор). Доцільно підкреслити, що “детектор брехні” не має автономної діагностичної сили: валідність результатів залежить від компетентності поліграфолога, коректності передтестової бесіди та дотримання міжнародних стандартів (ASTM) [19] та апробованих протоколів зазначених в ESS-M (система обрахунку); Federal ZCT (формат тесту) (Nelson) [23]. Морозова Т. Р., слушно зауважує: «пристрій – лише викрутка в руках майстра» [5].

По-друге, в умовах повномасштабної агресії поліграф, як показують польові спостереження, став універсальним фільтром лояльності. Його системно застосовують силові органи й спецслужби під час відбору та щорічних перевірок, кадрові й антикорупційні комісії для блокування ворожих мереж, СБУ та військова контррозвідка в процедурі опитування експолонених, а також приватний сектор як доступний інструмент безпеки (Здебський) [6].

По-третє, масове впровадження поліграфа потребує суворого етичного й правового регламенту. Закон України «Про Державне бюро розслідувань» передбачає імператив щорічних перевірок, тоді як у Національній поліції чи БЕБ тестування фактично добровільне, що створює нерівність процедур. Крім того, ст. 28 і 32 Конституції України вимагають письмової згоди обстежуваної особи; недотримання цієї норми підриває довіру до інститутів влади (Кримінальний кодекс України) [8].

По-четверте, професійне поле варто поділити на фахових поліграфологів, підготовлених у закладах вищої освіти, та «конвеєрних» операторів, які виконують по 5–6 тестів щоденно, різко знижуючи точність. Як слушно підкреслює Морозова, швидкісні схеми «заробітку» девальвують метод і породжують хибно-негативні та хибно-позитивні висновки, фактично ошукаючи експерта, а не прилад (Гор) [5].

По-п'яте, судова практика, на жаль, залишається стриманою: результати поліграфа визнають лише у складі судово-психологічної експертизи, проведеної атестованим експертом-психологом (Назаров) [11]. Рішення

Верховного Суду та ВАКС 2022–2024 рр. підтверджують, що поліграф має орієнтовну, а не самодостатню доказову силу (Назаров) [12].

Отже, поліграф у руках кваліфікованого фахівця, на нашу думку, залишається потужним превентивним інструментом у воєнний і післявоєнний період, проте його ефективність прямо залежить від інтеграції міжнародних технічних стандартів, прозорих процедур та реального верховенства права (ASTM) [19]; (ISO) [20].

Запровадження професії “Поліграфолог” до Національного класифікатора професій ДК 003:2010 наказом Мінекономіки № 810-21 від 25.10.2021 р. стало, на нашу думку, ключовим кроком до легітимації й професіоналізації психофізіологічних досліджень; згідно з повідомленнями ГО «Колегія поліграфологів України» [7], саме ця зміна усунула помилкову технічну прив’язку попередньої назви “експерт-поліграфолог”. На думку О. Мотляха [9], нова редакція професії точніше відображає її міждисциплінарну природу, яка поєднує психологію, право, етику, фізіологію та криміналістику й відповідає як національному, так і міжнародному правовому полю.

Відповідно до офіційної кваліфікаційної характеристики, затвердженої Громадською організацією “Колегія поліграфологів України” (наказ № 1 від 07.12.2020) та погодженої Мінекономіки (лист № 4703-03/14470-07 від 05.03.2021), поліграфолог покликаний оцінювати достовірність інформації, проводити психофізіологічні дослідження, аналізувати реакції досліджуваних, формувати обґрунтовані висновки й забезпечувати конфіденційність даних (Колегія поліграфологів [7]). Його діяльність регулюється Конституцією, чинними законами та підзаконними актами, а також орієнтується на вимоги щодо прав людини та етичних стандартів.

Як підкреслює методичний посібник О. І. Мотляха й Д. В. Куценка [10], поліграфолог організовує тестування, аналізує результати, взаємодіє з судовими експертами, психологами, юристами й медиками, виконуючи роль як ініціатора, так і консультанта процедури. Зміст характеристик фіксує обсяг необхідних знань: українське та міжнародне законодавство, методики тестувань, будову й експлуатацію приладу, етичні правила, основи психології, анатомії та фізіології, норми конфіденційності й захисту персональних даних, а також положення майбутнього етичного кодексу [9].

Згідно з цією ж характеристикою, кваліфікаційні вимоги чітко розмежовують категорії поліграфологів за освітою, стажем, професійною підготовкою й підтвердженням компетентності, що відображено в Таблиці 1.

Таблиця 1.

Кваліфікаційні вимоги до поліграфологів

<i>Категорія поліграфолога</i>	<i>Освіта</i>	<i>Досвід роботи</i>	<i>Спеціалізована підготовка</i>	<i>Інші вимоги</i>
<i>Провідний поліграфолог</i>	вища освіта першого або другого рівня (бакалавр/магістр)	стаж роботи не менше 3 років у сфері психофізіологічних досліджень; підготовка за програмами з проведення досліджень із застосуванням поліграфа; стаж роботи за посадою поліграфолога 1 категорії не менше ніж 2 роки	підготовка за профільною програмою (свідоцтво, сертифікат)	відсутність судимості, підвищення кваліфікації
<i>Поліграфолог 1 категорії</i>	вища освіта першого або другого рівня (бакалавр/магістр)	стаж роботи не менше 3 років за галуззю знань; підготовка за програмами з проведення досліджень із застосуванням поліграфа; стаж роботи на посаді поліграфолога 2 категорії не менше 2 років	підготовка за профільною програмою (свідоцтво, сертифікат)	відсутність судимості, підвищення кваліфікації
<i>Поліграфолог 2 категорії</i>	вища освіта першого або другого рівня (бакалавр/магістр) за галуззю знань	стаж роботи не менше 3 років; підготовка за програмами з проведення досліджень із застосуванням поліграфа; стаж роботи на посаді поліграфолога не менше 1 року	підготовка за профільною програмою (свідоцтво, сертифікат)	відсутність судимості, підвищення кваліфікації
<i>Поліграфолог</i>	вища освіта першого або другого рівня (бакалавр/магістр) за галуззю знань	стаж роботи не менше 3 років; підготовка за програмами з проведення досліджень із застосуванням поліграфа	підготовка за профільною програмою (свідоцтво, сертифікат)	відсутність судимості

Таблицю складено на основі джерел [7].

Разом із позитивним кроком – офіційним внесенням професії «Поліграфолог» до ДК 003:2010 наказом Мінекономіки № 810-21 від 25.10.2021 р. – її юридичний і кадровий статус, на нашу думку, залишається неоднозначним. Адже класифікаційне віднесення до узагальненого угруповання 2490 «Професіонали, що не входять в інші класифікаційні групи» означає, що жоден центральний чи місцевий орган влади не зобов'язаний тримати поліграфолога у штаті, – що, фактично, відкриває правову прогалину й залишає фахівців поза гарантованим державним попитом (Колегія поліграфологів України [7]). У результаті держава не забезпечує сталої професійної реалізації поліграфологів у публічному секторі попри реальний попит на їхні послуги у відборі кадрів, службових розслідуваннях та перевірці достовірності показань. Вважаємо, що ця прогалина потребує термінового нормативного доопрацювання й інтеграції професії до чітко визначених сегментів державного управління.

Окрему увагу кваліфікаційна характеристика приділяє етиці: поліграфолог несе персональну відповідальність за збереження конфіденційності, і будь-яке несанкціоноване розкриття результатів тестування може спричинити дисциплінарні, цивільні або кримінальні наслідки (Мотлях [10]). Особливо небезпечними є втручання в електронні бази даних чи передання інформації замовнику з метою тиску на піддослідного. На наш погляд, саме поліграфолог виступає «етичним фільтром», що балансує між об'єктивністю процедури та правами особи.

Попри високий рівень нормативної опрацьованості та певну гармонізацію з міжнародними рекомендаціями ASTM International, AAPP, APA (ASTM [19]), зберігаються дві ключові інституційні загрози: 1) необов'язковість штатної посади поліграфолога у державному секторі; 2) ризик маргіналізації через «сірий» ринок послуг. На нашу думку, вирішити проблему можна лише шляхом законодавчого закріплення професії у системі публічної служби, створення відкритого реєстру сертифікованих фахівців і підвищення стандартів підготовки кадрів із залученням міжнародних асоціацій.

У площині кримінального права чинне законодавство надає достатні інструменти для притягнення недоброчесних поліграфологів до відповідальності за надання неправдивих свідчень (ст. 384), відмову від свідчень (ст. 385), пособництво (ст. 27), сприяння злочинним організаціям (ст. 256), участь у незаконних формуваннях (ст. 260) і приховування злочину (ст. 396) (Кримінальний кодекс України [8]). Відповідно, фахівець, який, скажімо, навчає клієнтів обходити поліграф або фальсифікує результати, може нести кримінальну відповідальність. Зокрема, Назаров [11] деталізує випадки, коли поліграфолог, погодившись надати тренінг зі «зламування» тесту, фактично стає посібником. Резонансний приклад наводить Національна поліція України, яка у 2016 р. виявила поліграфолога, що допомагав вербувати наркокур'єрів до РФ (НПУ [13]).

Так, погоджуємося з позицією, що подальша інституціоналізація професії потребує консолідації зусиль законодавця, профільних міністерств і професійних об'єднань: лише за умови створення обов'язкового реєстру, етичного кодексу, механізмів самоврядування та чіткого правового статусу поліграфолог може виконувати свою превентивну та доказову функцію без ризику правової невизначеності й маргіналізації.

Резонансним прикладом практичної загрози від недобросовісних поліграфологів стало викриття у 2016 р. Національною поліцією України злочинної мережі з вербування громадян України до протиправної діяльності в РФ: у структурі цієї мережі діяв поліграфолог, що перевіряв надійність кандидатів-«наркокур'єрів» і фактично гарантував відсутність їхньої співпраці з правоохоронцями (Нацполіція України) [13]. За результатами слідства відкрито 13 кримінальних проваджень за ст. 149 КК України «Торгівля людьми», що підтверджує: коли фахівець свідомо відходить від етичних та професійних норм, його діяльність може безпосередньо сприяти тяжким злочинам.

На нашу думку, саме такі кейси демонструють, що поліграфолог, який виходить за межі своїх повноважень, підлягає не лише дисциплінарній, а й кримінальній відповідальності – як за активне пособництво (ст. 27 КК) чи сприяння організованим злочинним угрупованням (ст. 256), так і за приховування злочину (ст. 396) (КК України [8]). Цю позицію поділяє й О.А. Назаров, який у своїй роботі деталізує типові схеми співучасті поліграфологів у злочинах [11]. Водночас, як зауважує В. Назаров, пасивне «недослідження» про злочин не завжди тягне кримінальну відповідальність, якщо інформацію отримано поза межами службових обов'язків; винятком є поліграфологи-силовики, на яких поширюються норми службової дисципліни [12].

Таким чином, системна імплементація норм КК щодо відповідальності поліграфологів, які зловживають спеціальними знаннями, є критично важливою передумовою етичної «санітарії» професії. На думку О. Мотляха [10], поєднання кримінально-правового контролю з професійним саморегулюванням (реєстри, сертифікація, етичний кодекс) формує дієвий бар'єр проти «сірого» ринку послуг. Цей висновок узгоджується з рекомендаціями ASTM E2439-09 щодо кадрових та етичних критеріїв доступу до поліграфної практики [19] і вимогами ISO/IEC 17020 щодо інспекційної діяльності [20].

Щоб конкретизувати, у яких саме площинах українська модель уже відповідає міжнародним вимогам, а де потребує додаткового нормативного чи організаційного посилення, доцільно подати короткий SWOT-аналіз професії поліграфолога. Такий інструмент дозволить окреслити сильні та слабкі сторони вітчизняної практики, а також зовнішні можливості й загрози, і тим самим підготувати ґрунт для наступного розділу про порівняльні інституційні реформи.

Таблиця 2.

SWOT-аналіз професії поліграфолога

Категорія	Ключові пункти	Джерела
S - Strengths (Сила)	наявність національного стандарту ДСТУ 8692:2016 (технічна сумісність з ASTM E2439-09)	ASTM [19]
	висока середня точність валідованих методик $\leq 92\%$ (Federal ZCT + ESS-M) використання валідизованих методик згідно АПА	Gordon [21]
	формальна кваліфікаційна характеристика з етичними вимогами	Колегія поліграфологів [7]
W - Weaknesses (Слабкість)	критична залежність точності від кваліфікації та навичок екзаменатора	Nelson [14]
	необов'язковість посади в держсекторі $\rightarrow$ фрагментарний попит	Мотлях [9]
	відсутність єдиного державного реєстру й регулярної реєстрації	AAPP/APA [24] (порівняння)
O - Opportunities (Можливості)	інтеграція результатів поліграфа в цифрові платформи кадрової доброчесності та е-реєстри (НАЗК, МОУ)	Авторський аналіз
	розширення сертифікації за міжнародними схемами (APA, ASTM Inspector Certification)	ASTM [19]
	використання в системі допомоги ветеранам і посттравматичного скринінгу	DoD Instruction 5210.91 (аналог)
T - Threats (Загрози)	«сірий» ринок послуг та псевдокурси $\rightarrow$ підрив довіри до методу	Гор [5]
	ризик зловживання персональними даними, виток конфіденційної інформації	КК України [8]
	етичний скепсис громадськості та правників через різночитання судової практики	Назаров [11], ВС/БАКС (2022-2024)

Авторська розробка.

SWOT-аналіз показує, що головний потенціал професії закладено у високій технічній валідності методик та уже наявній етичній рамці. Водночас ключові слабкості – нестача обов'язкової реєстрації й “дикий” сегмент ринку – прямо породжують загрози девальвації професії й витоку даних. Отже, запропоновані у статті пропозиції (єдиний реєстр, законодавче закріплення експертизи, незалежний нагляд) адресують найуразливіші зони та перетворюють наявні можливості на довгострокову перевагу української моделі поліграфології.

Після окреслення вищенаведених ризиків логічним кроком є визначити, які українські інституції повинні запровадити запобіжні механізми та які зарубіжні моделі варто використати як еталон. У цьому контексті доцільно, на нашу думку, звернутися до порівняльної таблиці, що систематизує ключові

напрями реформ і відповідає на запитання: **хто** має впроваджувати зміни, **за** якими зразками та **з якою метою**. Наведений нижче інструментальний зріз підкріплює бачення необхідної інтеграції національних ініціатив із найкращими світовими стандартами (AAPP, APA, ASTM) та дозволяє конкретизувати дорожню карту професіоналізації і правового захисту сфери поліграфології.

Таблиця 3.

**Інституційна відповідальність і
міжнародні орієнтири впровадження поліграфа**

№	Пропозиція	Українська інституція-відповідальна	Міжнародний стандарт / приклад	Ключовий елемент відповідності
1	Нормативно закріпити поліграф як спеціальну експертизу в КПК	Мін'юст; Комітет ВР з правової політики	ASTM E2439-09 (США); ISO/IEC 17020 (оцінка відповідності)	чіткі процесуальні статуси та допустимість у суді
2	Запровадити національний реєстр сертифікованих поліграфологів і обов'язковий цикл перепідготовки з етичним кодексом	МОУ; СБУ; Мін'юст	AAPP Registry (США); APA Model Registry	єдина база даних і регулярна репертифікація
3	Розробити протокол застосування поліграфа до військовополонених	МОУ; Мінветеранів; СБУ; Мін'юст; військові та ветеранські установи	Женевські конвенції (III, IV); DoD Instruction 5210.91 (США)	захист прав людини, мінімізація психологічної шкоди
4	Створити незалежний наглядовий орган для контролю методичних стандартів і етики	НАЗК (розширений мандат) або нова професійна палата	UK Forensic Science Regulator; APA Ethics Code	етичний моніторинг та дисциплінарні механізми
5	Підвищити обізнаність суддів та адвокатів щодо інтерпретації поліграфних висновків	Національна школа суддів України; Вища школа адвокатури Національної Асоціації Адвокатів України; Верховний Суд (за згодою)	Federal Judicial Center (США) – курси Daubert/Frye	підготовка кадрів і єдність судової практики

Авторська розробка.

На нашу думку, отримані результати порівняльного аналізу (див. табл. 3) ще раз підтверджують: кожна запропонована реформа потребує не фрагментарних ініціатив, а скоординованих дій низки українських інституцій у тісному корелюванні з авторитетними міжнародними стандартами. Першочергово Міністерству юстиції разом із профільним комітетом Верховної Ради слід нормативно «вбудувати» поліграф до Кримінального процесуального кодексу як окрему різновидність судової експертизи, орієнтуючись на вимоги ASTM E2439-09 щодо технічних параметрів приладу (ASTM International [19]) та універсальні критерії інспекцій ISO/IEC 17020 (ISO [20]). Такий крок забезпечить процесуальну допустимість висновків поліграфа у суді та усуне неоднозначність їхнього статусу.

Тому, на нашу думку, не менш важливо, щоб Міністерство оборони України спільно іншими представниками Сектору безпеки і оборони України створили відкритий реєстр поліграфологів і запровадили регулярну реєстрацію за моделлю American Association of Police Polygraphists та American Polygraph Association – саме ці організації виробили діючі стандарти етики й безперервного навчання (AAP/APA [24]). Така система, на нашу думку, унеможливить діяльність невідготовлених «операторів-конвеєрників», які девальвують метод і породжують хибні результати.

Водночас військові та ветеранські установи у координації з СБУ та Мін'юстом мають розробити окремий протокол для роботи з військовополоненими, щоб мінімізувати вторинну травматизацію та виконати гуманітарні зобов'язання Женевських конвенцій (пор. рекомендації DoD Instruction 5210.91, наведені у джерелах ASTM [19]). Для забезпечення належного контролю доцільно, на нашу думку, або розширити дисциплінарний мандат НАЗК, або створити автономну професійну палату за аналогією до UK Forensic Science Regulator, яка б централізовано координувала етичний моніторинг і застосовувала санкції за порушення.

Нарешті, Національна школа суддів України та Вища школа адвокатури Національної Асоціації Адвокатів України мають інтегрувати навчальні модулі, подібні до програм Federal Judicial Center у США, щоби судді й захисники однаково тлумачили поліграфні висновки та зменшували ризик хибної оцінки доказів. На нашу думку, саме таке поєднання нормотворчої ініціативи, професійної сертифікації та судової освіти створить цілісну екосистему, у якій поліграфологія працюватиме як ефективний і водночас етично безпечний інструмент державного та публічного управління.

Таким чином, підвищення доказової ваги поліграфа в кримінальному провадженні неможливе без синергії нормотворчих, освітніх і контролюючих інститутів, зворотного зв'язку з практикою судів та інтеграції міжнародних вимог до технічної валідності й етики.

Лише системне втілення викладених кроків – від законодавчого визнання і публічного реєстру до незалежного нагляду та професійної

освіти – перетворить поліграф із суперечливого допоміжного засобу на повноцінний, надійний і прозорий інструмент зміцнення національної безпеки та правового порядку в умовах воєнних і післявоєнних викликів.

Висновки та перспективи дослідження. Здійснений аналіз інституціалізації професії поліграфолога в Україні дозволяє зробити висновок, що, попри нормативне визнання цієї професії у Національному класифікаторі (ДК 003:2010), процес її практичного закріплення залишається фрагментарним і незавершеним. У воєнний період значно зросла потреба у застосуванні поліграфологічних досліджень у Секторі безпеки і оборони України, гуманітарної логістики та кадрового контролю, що, в свою чергу, висунуло нові вимоги до якості, етики та правової відповідальності фахівців.

Виявлено, що в умовах воєнного стану поліграфолог набуває не лише технічної, але й стратегічної ролі – його оцінки можуть визначати кадрові рішення щодо військовослужбовців, командирів, службовців органів публічної влади, а також осіб, причетних до розподілу гуманітарної допомоги. Такий вплив потребує посилення контролю, нормативної уніфікації та етичного саморегулювання.

Окремо акцентується, що недоброчесна діяльність поліграфологів у воєнний час може мати серйозні наслідки для національної безпеки – зокрема, коли йдеться про пособництво злочинцям, приховування фактів розкрадань, маніпулювання результатами перевірок або участь у схемах кадрового “відбілювання”. У цьому контексті чинне кримінальне законодавство України забезпечує юридичний інструментарій для притягнення таких осіб до відповідальності.

Отже, подальший розвиток професійного поля поліграфології вимагає комплексного підходу: розроблення професійного стандарту, оновлення освітніх програм, створення єдиного професійного реєстру, впровадження кодексу етики, законодавчого закріплення механізмів сертифікації й контролю, а також нормативної інтеграції професії у систему публічного управління та безпекового сектору.

Література:

1. Алексеева-Процюк, Д., & Гичка, С. (2021). *Валідні системи оцінювання для форматів тестів із запитаннями порівняння: Довідковий матеріал*. Освіта України.
2. Алексеева-Процюк, Д., Алексеев, О., & ін. (2018). *Довідник поліграфолога (валідні формати тестів та систем бального оцінювання)*. Освіта України.
3. Всеукраїнська асоціація поліграфологів. (n.d.). *Реєстр членів асоціації*. <http://polygraph.ua/edinuj-reestr-poligrafologov>
4. Екс-поліцейський сів на 2 роки за навчання “злочинців та чиновників” обману детектора брехні. (n.d.). http://cripo.com.ua/index.php?sect_id=10&aid=200525
5. Гор, А. (2025, 28 березня). *Експерта можна ошукати, поліграф – ні: Як силовиків, експолонених та чиновників тестують на “детекторі брехні”*. Телеграф. <https://news.telegraf.com.ua/ukr/ukraine/2025-03-28/5903554-eksperta-mozhno-obmanut-poligraf-net-kak-silovikov-eks-plennykh-i-chinovnikov-testiruyut-na-detektore-lzhi>

6. Здебський, Д. (2023). Застосування поліграфа в умовах воєнного стану в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 55(3), 28–33. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2023.55.28-33>
7. Колегія поліграфологів України. (n.d.). *Реєстр поліграфологів*. <http://kr-ua.com/reestr-poligrafologov>
8. Верховна Рада України. (2001). *Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III*. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>
9. Мотлях, О. (2022). *Поліграфологія: Підручник*. Освіта України.
10. Мотлях, О. І., & Куценко, Д. В. (2023). *Професійна компетентність поліграфолога: Методичний посібник* (71 с.). Національна академія внутрішніх справ.
11. Назаров, О. А. (2017). Особливості притягнення до відповідальності недобросовісних поліграфологів, які використовують спеціальні знання для допомоги зацікавленим особам у прихованні вчинених злочинів. *Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці*, (6), 1–12.
12. Назаров, В. (н.д.). *Використання поліграфа поза законом може тягнути кримінальну відповідальність*. <http://expert-nazarov.com/all-news/170-ispolzovanie-poligrafa-vne-zakona-mozhet-tyanut-za-soboj-ugolovnuuu-otvestvennost>
13. Національна поліція України. (2016). *Поліція припинила діяльність мережі з вербування наркокур'єрів до РФ*. <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2066311>
14. Нельсон, Р. (2018). П'ятихвилинна наукова лекція: Баєсовий аналіз і наукове обґрунтування перевірок оцінки правдивості. *Оцінка достовірності: Наукові дослідження та практика*, 1, 215–218.
15. Міністерство оборони України. (2022, 12 вересня). *Наказ № 272 “Про затвердження Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту”*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-22>
16. Чебикін, О., & Косьянова, О. (2017). *Використання поліграфа та методики емоційної зрілості для оцінки схильності до обману: Монографія*. Лерадрук.
17. Шаповалов, В., & Алексеева-Процюк, Д. (2019). Корекція Бонферроні: сутність та практика застосування в діагностичних тестах під час двоетапного правила прийняття рішення. *Оцінка достовірності: Наукові дослідження та практика*, 2, 133–143.
18. Шаповалов, В., & Алексеева-Процюк, Д. (2019). *Особливості передтестової бесіди: Методичні рекомендації*. Національна академія внутрішніх справ.
19. ASTM International. (2016). *ASTM E2439-09(2016), Standard Guide for Instrumentation, Sensors and Operating Software Used in Forensic Psychophysiological Detection of Deception (Polygraph) Examinations*. <https://www.astm.org/e2439-09r16.html>
20. ISO/IEC 17020. (2012). *Conformity assessment – Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection*.
21. Gordon, N., Fleisher, W., & Кореспонденти. (2011). Meta-analytic survey of criterion accuracy of validated polygraph techniques. *Polygraph*, 40(4), 193–305.
22. Handler, M., Rovner, L., & Nelson, R. (2008). The concept of allostasis in polygraph testing. *Polygraph*, 37(3), 230–240. https://polygraph.org/docs/polygraph_2008_373.pdf
23. Nelson, R., Krapohl, D., & Handler, M. (2019). A step-by-step worksheet for the multinomial ESS. *Polygraph*, 48(1), 60–75. https://polygraph.org/docs/Journal_481_Final.pdf
24. Widacki, J. (Ed.). (2008). *Backster polygraph techniques and the APA standards of practice*. *Polygraph*, 42(1), 29–34. https://polygraph.org/docs/backster_techniques.pdf

References:

1. Alekseeva-Protsiuk, D., & Hychka, S. (2021). *Validni systemy otsiniuvannia dlia formativ testiv iz zapytanniamy porivniannia: Dovidkovyi material* [Valid scoring systems for comparison question test formats: Reference material]. *Osvita Ukrainy* [in Ukrainian].

2. Alekseeva-Protsiuk, D., Alekseev, O., & others. (2018). *Dovidnyk polihrafohohy (validni formaty testiv ta system balnoho otsiniuvannia)* [Polygraph examiner's handbook (valid test formats and scoring systems)]. Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
3. Vseukrainska Asotsiatsiia Polihrafohohiv. (n.d.). *Reiestr chleniv asotsiatsii* [Registry of association members]. <http://polygraph.ua/edinuj-reestr-poligrafologov> [in Ukrainian].
4. *Eks-politseyskyi siv na 2 roky za navchannia "zlochyntsyv ta chynovnykyv" obmanu detektora brekhni* [Ex-policeman sentenced to 2 years for teaching "criminals and officials" to deceive the lie detector]. (n.d.). http://cripo.com.ua/index.php?sect_id=10&aid=200525 [in Ukrainian].
5. Hor, A. (2025, March 28). *Eksperta mozha oshukaty, polihraf – ni: Yak sylovykyv, ekspolonennykyv ta chynovnykyv testuiut na "detektori brekhni"* [An expert can be deceived, but not a polygraph: How security forces, ex-prisoners and officials are tested on the "lie detector"]. Telegraf. <https://news.telegraf.com.ua/ukr/ukraina/2025-03-28/5903554-eksperta-mozhno-obmanut-poligraf-net-kak-silovikov-eks-plennykh-i-chinovnikov-testiruyut-na-detektore-lzhi> [in Ukrainian].
6. Zdebskyi, D. (2023). *Zastosuvannia polihrafa v umovakh voiennoho stanu v Ukraini* [Use of polygraph under martial law in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Viiskovo-spetsialni nauky* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Military and Special Sciences], 55(3), 28–33. <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2023.55.28-33> [in Ukrainian].
7. Kolehiia Polihrafohohiv Ukrainy. (n.d.). *Reiestr polihrafohohiv* [Polygraph examiners registry]. <http://kp-ua.com/reestr-poligrafologov> [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada Ukrainy. (2001). *Kryminalnyi kodeks Ukrainy vid 5 kvitnia 2001 r. № 2341-III* [Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001 No. 2341-III]. <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> [in Ukrainian].
9. Motliakh, O. (2022). *Polihrafohohiia: Pidruchnyk* [Polygraphology: Textbook]. Osvita Ukrainy [in Ukrainian].
10. Motliakh, O. I., & Kutsenko, D. V. (2023). *Profesijna kompetentnist polihrafohohy: Metodychnyi posibnyk* [Professional competence of a polygraph examiner: Methodical manual] (71 p.). Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav [in Ukrainian].
11. Nazarov, O. A. (2017). *Osoblyvosti prytyahennia do vidpovidalnosti nedobrochesnykh polihrafohohiv, yaki vykorystovuiut spetsialni znannia dlia dopomohy zaintsavlennym osobam u prykhovanni vchynenykh zlochyntsyv* [Peculiarities of prosecuting dishonest polygraph examiners who use special knowledge to help hide committed crimes]. *Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa ta spetsialnykh znan u yurydychnii praktytsi*, (6), 1–12 [in Ukrainian].
12. Nazarov, V. (n.d.). *Vykorystannia polihrafa poza zakonom mozhe tianutty kryminalnu vidpovidalnist* [Illegal use of a polygraph may lead to criminal liability]. <http://expert-nazarov.com/all-news/170-ispolzovanie-poligrafa-vne-zakona-mozhet-tyanut-za-soboj-ugolovnuuu-otvestvennost> [in Ukrainian].
13. Natsionalna Politsiia Ukrainy. (2016). *Politsiia prypynyla diialnist merezhi z verbuvannia narkokurieriv do RF* [Police stopped a network recruiting drug couriers to the Russian Federation]. <https://www.npu.gov.ua/uk/publish/article/2066311> [in Ukrainian].
14. Nelson, R. (2018). *P'iatykhvyllynna naukova leksiia: Baiesovy analiz i naukovie obhruntuvannia perevirok otsinky pravdyvosti* [Five-minute scientific lecture: Bayesian analysis and scientific justification of veracity assessments]. *Otsinka dostovirnosti: Naukovi doslidzhennia ta praktyka* [Credibility Assessment: Scientific Research and Practice], 1, 215–218 [in Ukrainian].
15. Ministerstvo oborony Ukrainy. (2022, September 12). *Nakaz № 272 "Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii profesiino-psykholohichnoho vidboru u Zbroinykh Sylakh Ukrainy ta Derzhavni spetsialnii sluzhbi transportu"* [Order No. 272 "On Approval of the Instruction on the Organization of Professional and Psychological Selection in the Armed Forces of Ukraine and the State Special Transport Service"]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-22> [in Ukrainian].

16. Chebykin, O., & Kossianova, O. (2017). *Vykorystannia polihrafa ta metodyky emotsiinoi zrilosti dlia otsinky skhylnosti do obmanu: Monohrafiia* [Use of polygraph and emotional maturity technique for deception tendency assessment: Monograph]. Leradruk [in Ukrainian].
17. Shapovalov, V., & Alekseeva-Protsiuk, D. (2019). *Korektsiia Bonferroni: Sutnist ta praktyka zastosuvannia v diahnostychnykh testakh pid chas dvoetapnoho pravyla pryiniattia rishennia* [Bonferroni correction: Essence and application in diagnostic tests during the two-stage decision rule]. *Otsinka dostovirnosti: Naukovi doslidzhennia ta praktyka* [Credibility Assessment: Scientific Research and Practice], 2, 133–143 [in Ukrainian].
18. Shapovalov, V., & Alekseeva-Protsiuk, D. (2019). *Osoblyvosti peredtestovoi besidy: Metodychni rekomendatsii* [Peculiarities of the pre-test interview: Methodical recommendations]. *Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav* [in Ukrainian].
19. ASTM International. (2016). *ASTM E2439-09(2016), Standard guide for instrumentation, sensors and operating software used in forensic psychophysiological detection of deception (polygraph) examinations*. <https://www.astm.org/e2439-09r16.html>
20. International Organization for Standardization. (2012). *ISO/IEC 17020:2012, Conformity assessment – Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection*.
21. Gordon, N., Fleisher, W., & colleagues. (2011). Meta-analytic survey of criterion accuracy of validated polygraph techniques. *Polygraph*, 40(4), 193–305.
22. Handler, M., Rovner, L., & Nelson, R. (2008). The concept of allostasis in polygraph testing. *Polygraph*, 37(3), 230–240. https://polygraph.org/docs/polygraph_2008_373.pdf
23. Nelson, R., Krapohl, D., & Handler, M. (2019). A step-by-step worksheet for the multinomial ESS. *Polygraph*, 48(1), 60–75. https://polygraph.org/docs/Journal_481_Final.pdf
24. Widacki, J. (Ed.). (2008). Backster polygraph techniques and the APA standards of practice. *Polygraph*, 42(1), 29–34. https://polygraph.org/docs/backster_techniques.pdf

Науково-практичний журнал

«Національні інтереси України»

№ 7(12) 2025

*Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2.*

*Видавець:
ФОП «Жукова Ірина Віталіївна», Свідоцтво серія ДК № 7425 від 09.08.2021 р.*